

Titel: Den poetiske Gartner-Kniv. 5te Stykke

Citation: "Den poetiske Gartner-Kniv. 5te Stykke", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 20*, J.R. Thiele, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_020-shoot-workid1_020_009.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 20

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Den poetiske Gartner-Kniv.

5te Stykke

for May Maaned, 1771.

2
3

Crisis

over

Boger og Skrifter.

Os Obergraver Birk en Efterretning giver, Geheimeraaderne i vort geheim Conseil,

Med deres Fødsel, Død, og Giftermaal beskriver,

Men jeg ei borger for han tidt har taget feyl.

Kan en Markskriger vel med flere Sorter prale,

End vor Professor, og vor grønlandske Rabbin, Astronomie, Physik, Oeconomie, Morale

I Maanen; læse dog det Skrift ved Maaneskin. I Hundestiernens Tid kan Folk af Hede prime,

Men aldrig har jeg troet, hvis dette Skrift ey var, At saadant kunde skee i Grønlands kolde Clime,

Dog maaskee Kuld og Ulm den samme Virkning har.

4

68

Hist en Philopolis heel net og grundigt skriver,

Han til Kiøbstæders Tab den rette Aarsag gir, Men om de Middeler, han til Opkomsten giver I alting holde Stik, et andet Spørsmaal blik.

Den danske Democrit og Heraclit er færdig,

Dens Autor uden Tvivl har skrevet ved et Ruus, Ser Ark udgjør den Piece, som er fuldkommen værdig At blive vel og snart forbrugt til Fidibus.

Elændige Skribent, al Galskabs Oldefader,

O! brug dog Nyse-Urt, og skaf din Hierne Luft, Al Sygdom har sin Tid, alt Galskab sine Grader;

Men du for evig har forforet al Fornuft.

I Jøder seer I nu jer Rænkens Aabenbaring,

Men hvo kan ikke see, at Autor til den Bog I Daarekisten strax bør sættes i Forvaring,

Og aarelades der indtil han bliver klog?

Tænk! tyve Tønder Guld i lutter Knappenaaler, Fortæller Autor os her aarlig bliv indbragt,

Mei Daarekisten selv knap saadant Galskab taaler,

Thi endog galne Folk belee ham med Foragt. Man saadan Mængde ei af Naaler kan forbruge,

Om alle Gader man dermed brolægge vil, Og om man som en Struds Metaller kunde sluge, Gik neppe i et Aar endda saa mange til.

5

69

Hist Brev om nogle af vor Trykkefriheds Skrifter,

Dets Indhold er ei rar, kort sagt, det er et Brev, Og naar man samme ret bedømmer, gransker, drifter, Man endda spørge maa: Hvad var det Autor skrev?

Forslag til Skolernes forbedrede Indretning,

Dets Autor skriver got, fornuftigt, vel og smukt, Det lille Skrift er bygt paa grundig Tankesætning,

Men gid Forslaget kun blev efterfulgt og brugt.

En Borger, Reysende, og Officier hist taler

Om dyr Tid, Fattige, og andet saadant meer,

Med meget simple Træk det Skriftes Autor maler,

Men Grunden i sig selv dog sand og rigtig er.

Hist er adskillige (o! meget smukke) Tanker,

Som Skrivefriheden Anledning giver til,

Naar man Rettænkenhed, Fornuft og Sandhed sanker.

Og samler i et Skrift, det saadan skrives vil. Bellonæ ædle Søn dig alle Muser prise,

Du skaffer Standen Ret, og er Krigsstandens Ziir, Du alle Skumlere skal grundigt nok bevise,

At Standen værdigt Maal for Velstands Ønsker blir

6

70 See hist et Himmel-Brev af Faardrups Degn er fundet, Ja dette Brev var snildt, Indholden var ret god, I Fald man, naar man meest paa samme havde grundet, Den minste Tøddel af Indholden kun forstod.

Til Anekdoterne hist Briefe eines Dänen,

De Breve ere tre, men af en liden Vægt,

Nu vil jeg skrive Tydsk: Ich las sie durch mit Thränen, Und dachte bey mir selbst: Wie schreibt der Däne schlecht?

Brev til Forfatteren af Samlinger udgives,

Om Skrivefriheden, det Brev er trykt paa ny, Hvo som vil laste det, at her i Frihed skrives,

Dens Hoved er en Klods, og Hiernen lutter Bly.

See hist er paa et Skrift det Navn: Hvad dem behager, Det kaldes Tossen, men er skrevet af en Viis,

Dets Kierne hver en klog og vittig Læser smager,

Vor Lodde Autor er, hvo nægter da dets Priis?

7

71 Nu er vor Rus til Dansk igien forvandlet blevet, Og Anekdoterne kan læses i vort Sprog, Om hiin Original, om denne først er skrevet.

Det lige meget er, han er den samme dog.

Det fjerde kritik Brev har Klerkerup udklækket.

Sig Urtekræmmerne med Rette glæde kan,
Og neppe blir en Tut for Eftertiden brækket,
Som ei er svøbet ind i denne Mands Forstand.

Hvis paa sin Prækestoel den Mand saa heslig væver,
Og er i Prædiken, som Skrift, slig Tautolog, Ordgyder, Skiendegiest; jeg da for Løier kræver:
At see hans Prækener en Aargang i en Bog.

O! læs min Ven den Text, som Petri første (*) skrives, Og døm dig selv, min Ven, naar du har samme læst,
Dig der Morale nok for dine Skiildsord gives,

O! læs og eftertænk, det er din Siæl nok best.

Hist viser os et Skrift ved Navn velmeente Tanker, Hvor skadeligt det er, at Ulden blir udført, Dets Autor grundigt nok paa mange Poster anker, Beklageligt, han ei er bleven mere hørt.

8

72 Hist ere Følelser ved Kongens Balsprog skreven, Men den er følesløs, som ikke hører, seer,
At Skrivesyge blot dets Autor har tildreven,

Og at dens Statsmand en politisk Stokfisk er..

En Autor Fandens Liv og Levnet os beskriver,

Min Hr: Historicus, staaer de i Fandens Sold? Læs Skrifter selv engang, naar de har mindre Iver,

Og ønsk saa selv med mig, det var i Fandens Vold.

Hvad Islands Widalin til Biskop Arnsen sriver (*), At Landets Eiendom, Jus Patronatus var, En Oversættelse os i vort Sprog nu giver,

Og selv en indsigtsfuld Anmærkning tillagt har.

Hist en Besvarelse mod Sanddru man udgiver,

Men aldrig Sandhed har i denne nogen Deel, Den første et Beviis paa nedrig Ondskab bliver,

Det sidste dumme Tøi gjør Autors Galskab heel.

9

73 Hist Underviisning for Tal-Lotteriets Træller,

Hvorefter hver af dem sit Haab kan regne ud,

At Facit bliver Nul, hvorledes man end tæller,

Kan sees af dette Skrift foruden Hovedbrud. Tal-Lotteriet knap vil dette Skrift velynde,

Som deres Lotterie en hoben mistænkt grøn,

Dog hvad man endog vil med Publicum begynde,

Det ingen Ørne har, men narres vil og bør.

Vor lærde Peter Suhm, sand Lærdom vant at dyrke, Oeconom en, sær den Norske, os beskrev,

Hvo tvivlte om at Grund, at Indsigt, Lærdom, Styrke Den Patriotes Pen og Hierte altid drev.

Ja, Norge savner dig, du lærde Danskes Ære;

Du alle Menneskers og Sandheds ædle Ven,

Lad Danmark, Norge, og den hele Verden lære,

At medens du er til har vi een heldig Pen!
Triumph og Glæde i det hele Skovens Rige,
Et Skrift af dette Navn har Lyset nylig seet,
En Bonde om sin Præst man hørte engang sige:
Du trumfede for snart, thi blev du ogsaa Beet.
Men dette Skrift er i en anden Tone skreven.
Og pæger nøie paa vor Stats Indretninger, Allegorien vel er noget overdreven,
Men Skriftet ellers got og læseværdigt er.

10

74

Et Folks Fordele i en Prædiken beskreven,
Er os meddeelt af en vittig Levi Søn,
I Fald Moralen var lidt mere deri dreven,
Den smukke Prædiken var endda mere skiøn.
Spørsmåle (i et Skrift) til vores Tid beqvemme,
I Tallet hundrede og tretten sættes frem,
Jeg alles deres Værd ei nøie kan bestemme,
Men nogle ere ret, vel passende af dem.
Men lad os spørge om, hvo samme ret besvarer,
Sandt nok, Spørsmålene ei mørke Taler var, Men hvo som to (*) af dem tilfulde got besvarer,
I mine Tanker fra Oedippus Palmen tar.

Raisonnements om det, som gavner eller skader Lærdommens Fremgang ved vor Universitet, Heel grundigt er udtrykt og sandt i nogle Blader, Men gid Udtrykket og i Gierning maatte skee.

11

75

En Philomusus mod den samme Autor skriver,
Hans Skrift fornuftigt er, ja indsigtfuldt og net, Han meer lemfældige og milde Midler giver,
I meget denne, og i noget, hiin har Ret.
Velmeent Betænkning een om Laugene udgiver,
Det er den første, gid det blev den sidste Deel! Vor kiere Junior, som alt det Sladder skriver,
I Fald du hørte op, hvor gjorde du da vel.
Kan ved Kritikens Kraft din Skrivelyst ei hemmes,
En Arvesvge den ufeilbar kaldes maa,
I Vartovs Bønner du skal efterdags indlemmes,
Og bedes for, om du din Helbred kunde faae. De Mænd i Laugene, som vittigt kunde tænke,
Vil neppe skylde dig for Skriftet nogen Tak,

Om jeg var i et Laug, mig høiligst vilde krænke,
At see mig hudlet om blant saadant Pølse-Snak.
Vor Azan du er et iblant de smukke Skrifter,
Man sand Høiagtelse og Ære skyldig er,
Tillad at sige et, vor Aseenas Bedrifter
Du kommer mellem hvert en Smule lidt for nær.

12

76

Vor Aseenas, vor Ven, det mageløse Hierte,
Han altid ønskede, og vilde Landets Vel,
Dets Veestand ingen meer end hannem kunde smerte, Men vee dem, som bedrog den mageløse Siæl. Ach
Afcenas! jeg i en Taarestrøm mig taber,
Saa tidt jeg tænker paa dit ædle Hjertelav,
Du var den beste Siæl, som nogen Tid en Skaber, En Fyrste, en Regent, ja nogen Jordisk gav.

13

En

Fortælning

om

Philosophen og Skobørsterne.

Man læser om en verslig Viis, Ei een, som levede de Dage,
Man pleied' til Athenen drage,
Da Grækenland bar Lærdoms Priis; Ei i den Tid da vore Fædre,
Ved blot Fortienester kom op Til Værdighed og Ærens Top, Fordi de sidste ikke bedre.

14

78

Nej vores Philosoph var fød I en meer hældig Periode,
Da Vid og Værd bag Dørren stode, Og Tossen best Befordring nød, Da Lærdom kun var overflødig,
Da for at blive stor derved,
Ei meer end brav Dumdristighed Og Øientieneste var nødig.
Bor Philosoph i mange Aar Forgieves om Befordring søger,
Og hvad som meest hans Harm forøger, Var det, at Tossen samme faaer; Thi blev han vred paa sine Bøger,
Og sagde: O! forgieves Flid,
Hvor daarlig spilder den sin Tid, Som Lykkens Vei ved eder søger?

15

79

Thi blev han strax af Læsning kied, Foragter den i sine Tanker,

Og Bøgerne af sine Skranker

Forbitret slog mod Gulvet ned,

Der, sagde han, du Kram bør ligge,

Som koster ikkun Hiernebrud,

Men bringer eene dette ud,

At dine Dyrkere maa tigge.

Vor Philosoph en Grille fik, Han de for Bøger tomme Hylde,

Med lutter Børster strax opfylder,

Han satte dem i Rang og Skik; Thi hvor der nys stod Folianter,

Nu store Klædebørster staaer, Skobørster Qvarters Hylde faaer, Forgylde paa sine Kanter.

16

80

En Spændebørst for en Octav, Tandbørster stod' for Duodecer,

Du neppe troer min kiere Læser,

Hvad prægtigt Syn den Samling gav! Bort Cicero, Homer, Voltaire Med eders tomme Vittighed,

Indrømme disse eders Sted; Thi de kan hielpe Folk til Ære.

Bor Philosoph fornøiet var, Men da en anden ham besøger,

Og spørger, hvi han Børster, Bøger Omvexler ? gav han dette Svar: Enhver, som efter Lærdom tørster,

Ved Gulvet gierne blive kan,

Men hvo som blive vil en Mand, Maa gjøre Ære af Skobørster.